

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.14988111>

Accepted: 05.03.2025

Sağlık Turizminde İş Birliğine Yönelik Yapılmış Makalelerin Bibliyometrik Analizi

Bibliometric Analysis of Articles on Cooperation in Health Tourism

Zişan KORKMAZ ÖZCAN

Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Turizm İşletmeciliği
zisankorkmaz@sdu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5842-8638>

Özlem ÇAVUŞ

Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü,
ozlemakbulut59@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7405-6766>

Özet

Bu çalışmada, sağlık turizminde iş birliği ile ilgili 2007-2025 yılları arasında yapılan makalelerin bibliyometrik analiz ile incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmacılar tarafından, araştırmanın konusuna uygun kod; “(("health tourism" or "medical tourism") and ("partnership" or "cooperation" or "business"))” şeklinde oluşturulmuştur. Elde edilen kod ile Web Of Science platformunda tarama yapılmış, 239 adet makaleye ulaşılarak, bibliyometrik analiz gerçekleştirilmiştir.

2007 ile 2025 yılları arasında yapılan sağlık turizminde iş birliğine yönelik makaleler incelenmiştir. İlgili makalelerin 189 kaynaktan yayınlandığı, konunun literatür hacminde ortalama yıllık büyüme oranının %1.61 olduğu, ortalama yaşının 7.63 olduğu, ortalama atıf sayısının 11.04 olduğu, toplam 8421 referansa atıf yapıldığı görülmektedir. Yayınlarda 375 anahtar kelime kullanıldığı, 794 yazar anahtar kelimesi olduğu, toplamda 593 yazarın alana katkı sunduğu, uluslararası iş birliği yapılan yayın oranının %22.59 olduğu saptanmıştır. Konu ile ilgili en çok maklenin 2021 yılında gerçekleştiği, en çok yayın yapan derginin “Sustainability” dergisi olduğu belirlendi.

Veriler, sağlık turizmi alanındaki iş birliğinin giderek arttığını ve global ölçekte önem kazandığını göstermektedir. Gelecek çalışmaların, uluslararası iş birliği modelleri, sağlık hizmetleri kalitesi ve yönetim stratejilerine odaklanarak, sektördeki boşlukları doldurması ve pratik uygulamalara dönüştürülmesi açısından önem arz etmektedir. Zira farklı coğrafyalarda yapılacak karşılaştırmalı çalışmalar, sağlık turizminin küresel ölçekteki dinamiklerini daha iyi anlamamıza katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Turizmi, Bibliyometrik Analiz, İş Birliği, Sürdürülebilirlik.

Abstract

This study aims to examine articles on cooperation in health tourism between 2007 and 2025 through bibliometric analysis. The code appropriate to the subject of the research was created by the researchers as “(("health tourism" or "medical tourism") and ("partnership" or "cooperation" or "business"))”. With the obtained code, a search was made on the Web Of Science platform, 239 articles were reached and bibliometric analysis was performed.

Articles on cooperation in health tourism between 2007 and 2025 were examined. It is seen that the relevant articles were published in 189 sources, the average annual growth rate in the literature volume of the subject was 1.61%, the average age was 7.63, the average number of citations was 11.04, and a total of 8421 references were cited. It was determined that 375 keywords were used in the publications, there were 794 author keywords, a total of 593 authors contributed to the field, and the rate of publications with international collaboration was 22.59%. It was determined that the most articles on the subject were published in 2021 and the journal with the most publications was "Sustainability" magazine.

Data show that cooperation in the field of health tourism is increasing and gaining importance on a global scale. Future studies are important in terms of filling the gaps in the sector and transforming them into practical applications by focusing on international cooperation models, health service quality and management strategies. Because comparative studies to be conducted in different geographies will contribute to a better understanding of the dynamics of health tourism on a global scale.

Keywords: Health Tourism, Bibliometric Analysis, Collaboration, Sustainability.

1. GİRİŞ

Sağlık turizmi, insanların sağlık ve esenlik amaçlı olarak başka bir yere seyahat etmelerini içeren bir turizm türüdür. Bir kişinin sağlığını yeniden kazanması veya korunması amacıyla yaşadığı ülkelerde başka bir ülkede ya da aynı ülke sınırları içinde farklı bir bölgeye gitmesi ve belirli bir süre boyunca o ülke veya bölge sağlık hizmetlerinden faydalanması, sağlık turizmini ortaya çıkarmaktadır (Özcan Korkmaz, Aydın ve Derer, 2016). Bu kavram, fiziksel, zihinsel ve ruhsal sağlığı iyileştirmeye yönelik çeşitli aktiviteleri kapsamaktadır (Chen, Huang ve Ye, 2023; Smith ve Puczkó, 2008).

Sağlık turizmi, geleneksel tıbbi tedaviler ile alternatif sağlık uygulamalarını bir araya getirmektedir. Turistler, sağlık hizmetlerinin yanı sıra turistik çekicilikleri de deneyimlemek istemektedirler (Majeed ve Kim, 2022). Bu turizm türü, spa otelleri, yoga merkezleri, termal tesisler gibi çeşitli destinasyonları içerebilmektedir (Smith ve Puczkó, 2008; Sthapit, Björk ve Coudounaris, 2023). Sağlık turizmi, alternatif turizm türleri arasında önemli bir yere sahip olup özel bir turizm dalı olarak öne çıkmaktadır. Nüfusun yaşlanması, yaşam tarzındaki değişimler,

turizm seçeneklerinin ortaya çıkması ve ülkelerin sağlık sistemlerinde farklılıklar, sağlık turizminin gelişimini destekleyen temel unsurlar arasında yer almaktadır (Özcan Korkmaz ve Aydın, 2015). COVID-19 pandemisi sonrasında sağlık ve esenliğe olan ilginin artmasıyla birlikte sağlık turizmi pazarı büyük bir potansiyel kazanmıştır (Chen vd., 2023). Sağlık turistleri, her yaşta olabilmektedir; ancak genellikle 40-60 yaş aralığında olup, çeşitli sosyo-ekonomik geçmişlere sahiptirler (Johnston, Crooks, Adams, Snyder ve Kingsbury, 2011). Bu turistler, bütünsel bir yaklaşımla fiziksel, zihinsel ve ruhsal sağlıklarını iyileştirmeyi amaçlamaktadırlar (Sthapit vd., 2023). Sağlık turizminde iş birliği, sektörün gelişimi ve sürdürülebilirliği için kritik öneme sahiptir. İş birliği, iki veya daha fazla kişi veya grubun ortak bir hedef doğrultusunda birlikte çalışması olarak tanımlanabilir. Sağlık hizmetleri bağlamında iş birliği, farklı uzmanlık alanlarından profesyonellerin hasta bakımını değerlendirmek, planlamak veya uygulamak için birlikte çalışması anlamına gelmektedir (Xyrichis ve Ream, 2008).

Çok paydaşlı ortaklıklar, sağlık turizmi girişimlerini desteklemek için etkili bir yol olarak görülmektedir (Graci, 2020). Örneğin, Endonezya'daki Gili Ecotrust ortaklığı, başarılı bir iş birliği örneği sunarak yenilikçi sürdürülebilirlik girişimlerinin uygulanmasına yol açmıştır (Graci, 2020). Sağlık turizminde iş birliği, spor, turizm ve diğer çeşitli sektörlerin ve paydaşların ortak katılımını gerektirmektedir (Mollah, Cuskelly ve Hill, 2021). Bununla birlikte, paydaşlar arasında iş birliği eksikliği, sürdürülebilirlik gündemlerini desteklemek için gerekli olan çabaları engelleyebilmektedir (Graci, 2020). Estonya'daki kırsal turizm ortaklığının sürdürülebilirliği üzerine yapılan bir çalışma, liderlik, kafa karıştırıcı amaçlar, azalan iletişim, zaman kısıtlamaları, belirsiz finansman, kurumsal değişiklikler ve kent merkeziyle iş birliği eksikliği gibi faktörlerin ortaklığın yavaşlamasına neden olduğunu ve dolayısıyla sürdürülebilirliğini etkilediğini ortaya koymuştur (Pilving, Kull, Suškevcis ve Viira, 2019).

Bibliyometrik analiz, bilimsel yayınların nicel ve nitel özelliklerini incelemek için kullanılan bir araştırma yöntemidir. Bu analiz, belirli bir alandaki araştırma eğilimlerini, etki alanlarını ve gelişmeleri anlamak için kullanılır (Ganesh, Samuel, Purushothaman, Magesh ve Vivek, 2023; Lyu, Liu ve Yao, 2023). Bibliyometrik analiz, yayın sayısı, atıf sayısı, h-indeksi gibi çeşitli göstergeleri kullanarak araştırma üretkenliğini ve etkisini ölçer (Ganesh vd., 2023). Ayrıca, anahtar kelime analizi, ortak atıf analizi ve işbirliği ağları gibi yöntemler kullanılarak bir alanın tematik ve entelektüel yapısı haritalandırılabilir (Ruggeri, Corsi ve Mazzocchi, 2023). Bu yöntem, bilimsel işbirliğinin etkilerini incelemek (Glänzel, Schubert ve Czerwon, 1999), belirli bir derginin veya alanın gelişimini değerlendirmek (Nath, Thomson, Baker ve Jamieson, 2024; Wang, Xu ve Škare, 2020) ve yeni ortaya çıkan araştırma alanlarını keşfetmek (Haleem, Khan, Khan ve Jami, 2020; Shamsuddin, Gan ve Dao, 2023) için kullanılabilir. Bibliyometrik analiz, araştırmacılara, politika yapıcılara ve sektör paydaşlarına değerli içgörüler sağlayarak, gelecekteki araştırma yönlerini belirlemeye yardımcı olur (Haleem vd., 2020; Ruggeri vd., 2023).

1.1. Amaç

Bu çalışmada, sağlık turizminde iş birliği ile ilgili makalelerin bibliyometrik açıdan incelenmesi amaçlanmıştır. Sağlık turizminde iş birliği ile ilgili yapılan bibliyometrik analiz, sektördeki literatürü kapsamlı bir şekilde inceleyerek, sağlık turizminin gelişimindeki önemli dinamikleri ve

iş birliği modellerini ortaya koyabilecektir. Bu araştırmada aşağıdakilerin ele alınması amaçlanmıştır;

- Sağlık turizmi alanında iş birliği konusunda yapılan makaleler yıllara göre yayın sayılarındaki değişim nasıl bir performans gösteriyor?
- Sağlık turizmi alanında iş birliği konusuna yönelik akademik yayınların yıllara göre nasıl bir değişim gösteriyor?
- Yayın sayılarındaki artış ve azalış eğilimleri hangi yıllarda belirginleşiyor?
- Sağlık turizmi alanında iş birliği ile ilgili yayımlanan makaleler yıllık atıf sayısı nasıl bir değişim gösteriyor?
- Sağlık turizmi alanında iş birliğiyle ilgili yapılan akademik yayınlarda en fazla katkı sağlayan kurumlar hangileridir?
- Sağlık turizmi alanında iş birliğiyle ilgili yapılan en sık kullanılan kelimelerle ve bu kelimelerin kullanım sıklıkları nasıl bir dağılım gösteriyor?
- Sağlık turizmi alanında iş birliği ile ilgili yapılan en sık kullandığı yazar anahtar kelimeler hangi küme yapıları içerisinde yer almakta ve bu kelimeler arasında eşzamanlılık nasıl birleşiyor?
- Sağlık turizmi alanında işbirliği ile ilgili yayınlanan makaleler hangi trend konu olarak ortaya çıktı ve bu temaların zamandaki değişimi nasıl bir performans gösteriyor?
- Sağlık turizmi alanında iş birliği sürecini ele alan tematik haritadaki niş, motor, azalan ve temel temalar nelerdir ve bu temalar hangi programları yansıtmaktadır?

2. YÖNTEM

Bu çalışmada sağlık turizminde iş birliği ile ilgili yapılan yayınlar bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmiştir. ULAKBİM tarafından yapılan tanıma göre bibliyometrik analiz, belirli bir alanda ve belirli bir dönemde, belirli bir bölgede kişiler ya da kurumlar tarafından üretilen yayınların ve bu yayınlar aralarındaki ilişkileri sayısal olarak analizidir (Cabim, 2025). Bibliyometrik analiz yöntemleri çalışmaların alıntı analizi, yazar analizi, çalışmaların yayın yıllarına göre dağılımı, dergi sayısı, yazar sayısı, kurumlar gibi açılardan incelenmesi vb. değerlendirci yöntemleri içerebilmektedir. Ayrıca yazarlar, dergiler, alıntılar, kurumların arasındaki ilişkilerin analizini de içerebilmektedir (Ülker, Ülker ve Karamustafa, 2023). Böylece bibliyometrik analiz yoluyla çeşitli konularda bilimsel bilgi üretiminin belirli noktaları bulunmaya çalışılır. Analiz ile en çok çalışılan konular, en çok tercih edilen kaynaklar, yazarlar ve atıf bilgileri gibi pek çok konuda trendler ortaya çıkarılabilmektedir (Donthu, Kumar, Mukherjee, Pandey ve Lim, 2021).

Araştırmacılar tarafından sağlık turizmi ve iş birliği kelimeleri esas alınarak, bu kelimelerin eş anlamlıları da belirlenerek; araştırmanın amacına uygun olduğu düşünülen “(“health tourism” or “medical tourism”) and (“partnership” or “cooperation” or “business”))” kodu oluşturulmuştur. Bu kod, Web of Science (WOS) veri tabana aktarılarak ilgili makalelere ulaşılmıştır. Konu ile ilgili olduğu düşünülen makalelerin taranmasına 02.03.2025 tarihinde başlanmış, 3.03.2025 tarihinde sonlandırılmıştır. Web Of Science veri tabanında 239 sonuca ulaşılmıştır. Dahil edilme kriterlerini taşıyan 239 makale araştırma kapsamına alınmıştır. Konu ile ilgili kapsamlı sonuçlara ulaşmak amacıyla, çalışmada yayın türü, zaman ve dil konusunda kısıtlama yapılmamıştır. Araştırmanın amacı 2007-2025 yılları arasında makalelerin bibliyometrik analizini gerçekleştirmektir. Bu çerçevede aşağıda verilen araştırma sorularına cevap aranmıştır:

2.1. Araştırma soruları

- (1) Sağlık turizminde iş birliğine yönelik yapılan makalelerin temel bibliyometrik özellikleri nelerdir?
- (2) Sağlık turizminde iş birliğine yönelik yapılan makalelerin yayın istatistikleri, yıllık büyüme oranı nedir?
- (3) Sağlık turizminde iş birliğine yönelik yapılan makalelerin araştırma eğilimleri nedir?
- (4) Sağlık turizminde iş birliğine yönelik yapılan makalelerin yaygın araştırma konuları nedir?
- (5) Sağlık turizminde iş birliğine yönelik yapılan makalelerin araştırma konularının evrimi ve gelecekteki araştırma yönleri nelerdir?

2.2. Araştırmanın dâhil edilme ve dışlanma kriterleri aşağıda verildi; Dâhil edilme kriterleri

- Yayının Web of Science veri tabanlarına tanımlanmış olması,
- Sağlık turizmi ve iş birliği ile ilgili olması,
- Özete ulaşılması.

Dışlanma kriterleri

- Web of Science tabanına tanımlanmamış olması
- Özete ulaşılamaması

2.3. Veri toplama ve veri analizi

Veriler Web of Science veri tabanı kullanılarak toplandı. Bu veri tabanında arama yapmak için “(("health tourism" or "medical tourism") and ("partnership" or "cooperation" or "business"))” arama stratejisi (kod) oluşturulmuştur. Ulaşılan 239 yayın RIS formatına getirilmiş ve Bibliometrix programına aktarılmıştır. Verilerin analizinde ve görselleştirilmesinde R programlama dili içinde bulunan Bibliometrix paketi kullanılmıştır (Aria ve Cuccurullo, 2017).

2.4.Araştırmanın etik yönü

Araştırma verileri Web Of Science platformunda literatür taranarak elde edilmiştir. Araştırma verileri insan veya hayvan denek içermediğinden etik kurul izni alınmamıştır.

3. BULGULAR

Sağlık turizminde iş birliği ile ilgili yayınların genel bilgileri Tablo 1’de verildi. Sağlık turizminde iş birliği ile ilgili yayınların 2007-2025 yılları arasında yapıldığı, 189 kaynakta yayınlandığı, 239 adet yayın olduğu saptandı. Konunun literatür hacminde ortalama yıllık büyüme oranının %1.61 olduğu bulundu. Sağlık turizminde iş birliği ile ilgili yayınların ortalama yaşının 7.63 olduğu, yayınların ortalama atıf sayısının 11.04 olduğu ve toplam 8421 referansa atıf yapıldığı belirlendi (Tablo 1)

Sağlık turizminde iş birliği ile ilgili yayınlarda 375 anahtar kelime kullanıldığı ve 794 yazar anahtar kelimesi içerdiği, toplamda 593 yazarın sağlık turizminde iş birliği ile ilgili yapılan çalışmalarda

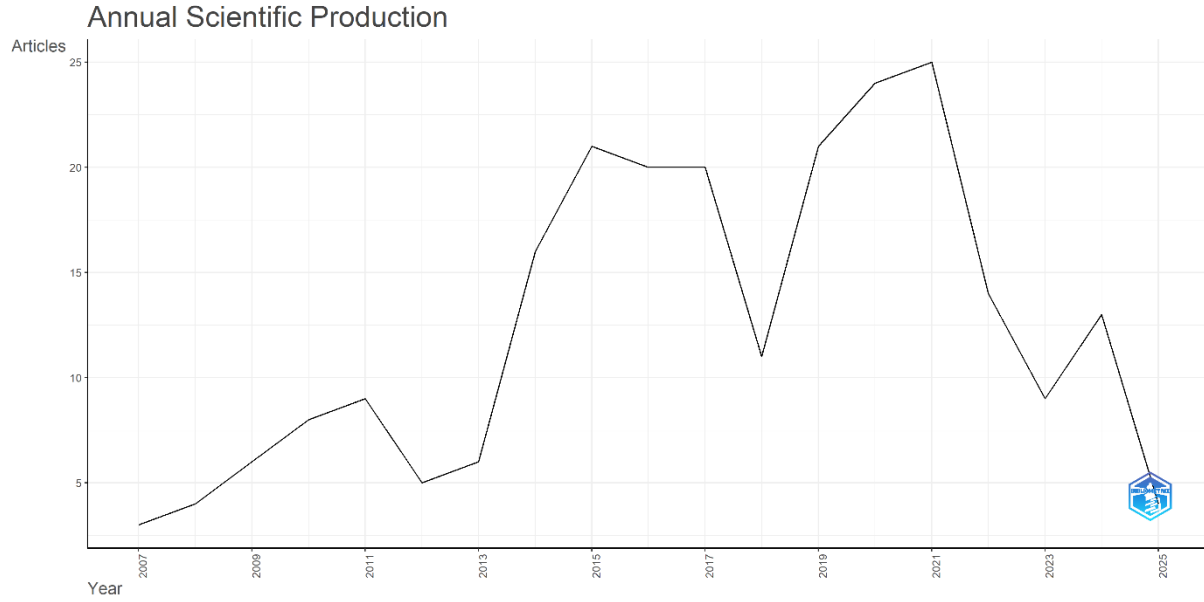
yer aldığı ve 54 yazarın tek isimli makalelerin yaptığı bulundu. 57 yayının tek yazarlı olduğu, yayınların ortalama yazar sayısının 2.69 olduğu ve uluslararası iş birliği yapılan yayın oranının %22.59 olduğu saptandı. Yayınların türleri incelendiğinde; 154 yayının makale olduğu, 16 yayının inceleme olduğu ve diğer yayınların kitap bölümü, kongre bildirisi vb. diğer yayın türleri olduğu saptandı (Tablo 1).

TANIM	SONUÇLAR
Veriler Hakkında Ana Bilgiler	
Zaman aralığı	2007:2025
Kaynaklar (Dergiler , Kitaplar , vb.)	189
Belgeler	239
Yıllık Büyüme Oranı %	1.61
Yayınlara Ortalama Yaşı	7.63
Belgelerin ortalama atıf sayısı	11.04
Referanslar	8421
Belge İçeriği	
Anahtar Kelimeler	375
Yazar Anahtar kelimeleri	794
Yazarlar	
Yazarlar	593
Tek yazarlı yayın yayınlayan yazar sayısı	54
Yazar İşbirliği	
Tek yazarlı belgeler	57
Yayın başına düşen yazar sayısı	2.69
Uluslararası ortak yazarlıklar %	22.59
Belge Türleri	
Makale	154
Makale; kitap bölüm	8
Makale; erken erişim	5
Makale; kongre bildirisi	3
Makale ; geri çekilen yayın	1
Editöryal malzeme	5
Kongre kağıdı	47
Derleme	16

Tablo 1. Sağlık Turizminde İş Birliği ile İlgili Yapılan Makalelere İlişkin Genel Bilgiler

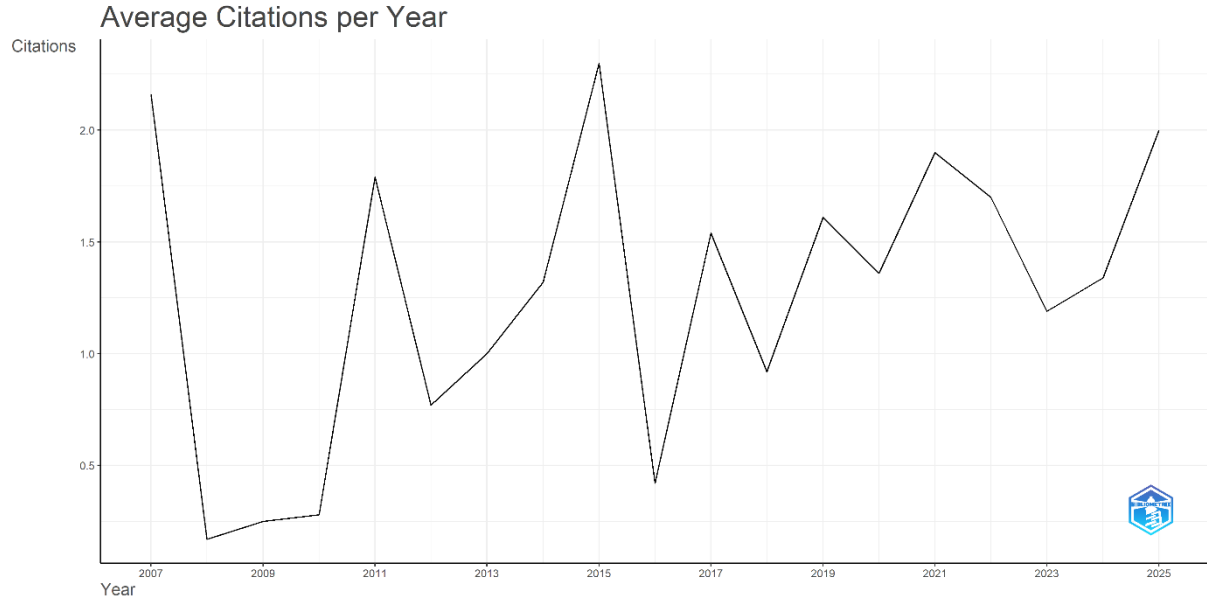
Sağlık turizminde iş birliği ile ilgili yayınların yıllık yayınlanma sayısı incelendiğinde; ilk yayının 2007 yılında 3 adet olduğu, 2008 yılında 4, 2009 yılında 6, 2010 yılında 8, 2011 yılında 9, 2012 yılında 5, 2013 yılında 6, 2014 yılında 16, 2015 yılında 21, 2016 yılında 20, 2017 yılında 20, 2018 yılında 11, 2019 yılında 21, 2020 yılında 24, 2021 yılında 25, 2022 yılında 14, 2023 yılında 9, 2024 yılında 13 ve 2025 yılında 4 yayının yayınlandığı görülmektedir. Sağlık turizminde iş birliği ile ilgili yayınlarda 2021 yılında artış olduğu görülmektedir. 2025 yılında bu sayının 4 olduğu

belirlendi. Ancak bu sayı daha yılın ilk aylarında ortaya çıkan yayınları temsil etmektedir. Bu sayının yılın sonlarına doğru artacağı düşünülmektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Sağlık Turizminde İş Birliği ile İlgili Yapılan Makalelerde Yıllara Göre Yayın Sayısı

Sağlık turizminde iş birliği ile ilgili yayınların yıllık ortalama atıf sayısı incelendiğinde; 2007 yılında 2.16, 2008 yılında 0.17, 2009 yılında 0.25, 2010 yılında 0.28, 2011 yılında 1.79, 2012 yılında 0.77, 2013 yılında 1.00, 2014 yılında 1.32, 2014 yılında 1.32, 2015 yılında 2.30, 2016 yılında 0.42, 2017 yılında 1.54, 2018 yılında 0.92, 2019 yılında 1.61, 2020 yılında 1.36, 2021 yılında 1.90, 2022 yılında 1.70, 2023 yılında 1.19, 2024 yılında 1.34 ve 2025 yılında 2.00 olduğu bulundu. Makalelere yapılan atıf ortalamasının en yüksek olduğu yılın 2015 olduğu bulundu. 2025 yılında ise atıf ortalamasının 2.00 olduğu görülmektedir. Ancak bu ortalama yılın ilk aylarını temsil etmektedir. İlerleyen zamanlarda bu ortalamanın artması beklenmektedir, ayrıca yayınların yıllık atıf ortalamalarında düşüşler ve artışlar olduğu, konu ile ilgili istikrarın sağlanmadığı görülmektedir (Şekil 2).

Şekil 2. Sağlık Turizminde İş Birliği ile İlgili Yapılan Makalelere Yapılan Yıllık Atıf Ortalaması

Sağlık turizminde iş birliği ile ilgili yayınların yıllık ortalama atıf sayısı incelendiğinde; 2007 yılında 2.16, 2008 yılında 0.17, 2009 yılında 0.25, 2010 yılında 0.28, 2011 yılında 1.79, 2012 yılında 0.77, 2013 yılında 1.00, 2014 yılında 1.32, 2014 yılında 1.32, 2015 yılında 2.30, 2016 yılında 0.42, 2017 yılında 1.54, 2018 yılında 0.92, 2019 yılında 1.61, 2020 yılında 1.36, 2021 yılında 1.90, 2022 yılında 1.70, 2023 yılında 1.19, 2024 yılında 1.34 ve 2025 yılında 2.00 olduğu bulundu. Makalelere yapılan atıf ortalamasının en yüksek olduğu yılın 2015 olduğu bulundu. 2025 yılında ise atıf ortalamasının 2.00 olduğu görülmektedir. Anacak bu ortalama yılın ilk aylarını temsil etmektedir. İlerleyen zamanlarda bu ortalamanın artması beklenmektedir, ayrıca yayınların yıllık atıf ortalamalarında düşüşler ve artışlar olduğu, konu ile ilgili istikrarın sağlanmadığı görülmektedir (Şekil 2).

Kaynaklar	Makale sayısı
Sustainability	11
Tourism Management	5
Globalization And Health	4
International Journal Of Health Planning and Management	4
Tourism Review	4
International Journal Of Environmental Research and Public Health	3
Island Studies Journal	3
Journal Of Health Management	3
Journal Of Quality Assurance In Hospitality ve Tourism	3
Acta Clinica Croatica	2

Tablo 2. Sağlık Turizminde İş Birliği ile İlgili Yapılan Makalelerle İlgili İlk 10 Dergi

Yapılan makalelerde konu ile ilgili kurumlar incelendi ve sonuçlar Tablo 3'te verildi. 9 yayın ile "Malaya Üniversitesi" birinci sırada yer aldı. Sonra sırasıyla; 8 yayınlı "Simon Fraser Üniversitesi"; 6 yayınlı "Ukrayna Eğitim ve Bilim Bakanlığı" ve "Rush Üniversitesi"; 5'er yayın ile "Monash Üniversitesi" ve "Malezya Sains Üniversitesi"; 4'er yayın ile "Yakın Doğu Üniversitesi", "Taylor's Üniversitesi", "Minas Gerais Federal Üniversitesi" ve "Mara Teknoloji Üniversitesi" yer aldı (Tablo 3).

Kurumlar	Makale sayısı
Malaya Üniversitesi	9
Simon Fraser Üniversitesi	8
Ukrayna Eğitim ve Bilim Bakanlığı	6
Rush Üniversitesi	6
Monash Üniversitesi	5
Malezya Sains Üniversitesi	5
Yakın Doğu Üniversitesi	4
Taylor's Üniversitesi	4
Minas Gerais Federal Üniversitesi	4
Mara Teknoloji Üniversitesi	4

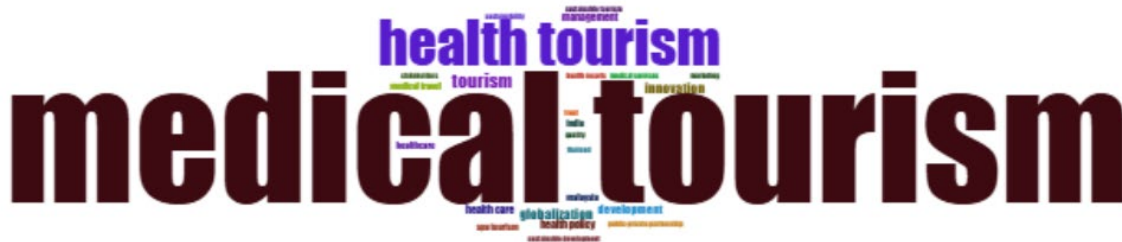
Tablo 3. Sağlık Turizminde İş Birliği ile İlgili Yapılan Makalelerle En İlgili 10 Kurum

Sağlık turizminde iş birliği ile ilgili yapılan makalelerde en sık kullanılan 25 anahtar kelimeyi belirlemek amacıyla WorldCloud kullanıldı (Şekil 2). World Cloud'da, kelimenin kullanım sıklığı arttıkça kelime boyutu büyümektedir. Sağlık turizminde iş birliği ile ilgili yapılan makalelerde en sık kullanılan anahtar kelimenin 32 kez kullanılan "medical tourism" olduğu belirlendi. Sonra sırasıyla "health-care (16 kez), care (13 kez), management (12 kez), traavel (12 kez), destination (11 kez), impact (11 kez), satisfaction (11 kez), health (10 kez) model (10 kez), quality (10 kez), tourism (10 kez), performance (9 kez), services (8 kez), trust (8 kez), service quality (7 kez), decision-making (6 kez), business (5 kez), countries (5 kez), perceptions (5 kez), systems (5 kez), borders (4 kez), customer satisfaction (4 kez), framerwork (4 kez) ve globalization (4 kez)" anahtar kelimelerinin kullanıldığı belirlendi (Şekil 3).

Şekil 3. Sağlık Turizminde İş Birliği ile İlgili Yapılan Makalelerde En Sık Kullanılan Anahtar Kelimeler

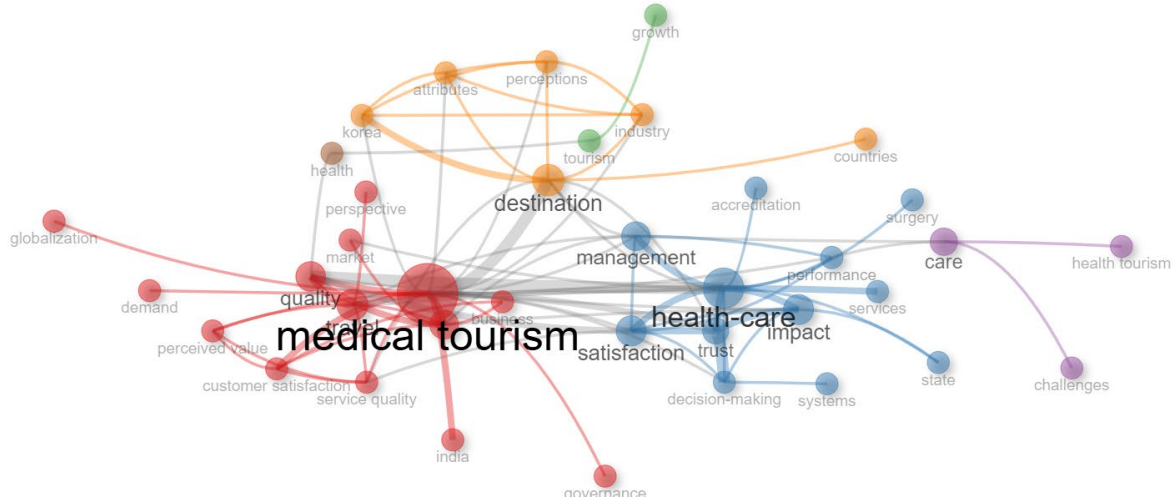
Sağlık turizminde iş birliği ile ilgili yapılan makalelerde en sık kullanılan 25 yazar anahtar kelimesini belirlemek amacıyla WorldCloud kullanıldı (Şekil 2). World Cloud’da kelimenin kullanım sıklığı arttıkça, kelime boyutu büyümektedir. Sağlık turizminde iş birliği ile ilgili yapılan makalelerde en sık kullanılan yazar anahtar kelimesinin 97 kez kullanılan “Medical tourism” olduğu belirlendi. Sonra sırasıyla “health tourism (33 kez), tourism (11 kez), globalization (8 kez), innovation (8 kez), development (7 kez), health care (6 kez), health policy (6 kez), management (6 kez) ve healthcare (5 kez)” yazar anahtar kelimelerinin kullanıldığı belirlendi (Şekil 4).

Şekil 4. Sağlık Turizminde İş Birliği ile İlgili Yapılan Makalelerde En Sık Kullanılan Yazar Anahtar Kelimeleri

Şekil 5'te yayınlarda kullanılan anahtar kelimelerin eş zamanlama haritasını göstermektedir. Bu haritayı oluştururken, 50'lik bir düğüm eşiği ve 2'lik minimum kelime eşzamanlama oranı belirlendi. Şekil 5'te düğümlerin ve karşılık gelen kelimelerin boyutu, kelimelerin birlikte bulunma oranıyla artmaktadır. Kümelerin birlikte bulunma ağı içerisinde beş ana kümeye ayrıldığı

görülmektedir. Bu beş küme, sağlık turizminde iş birliği ile ilgili yapılan araştırmayı temsil etmektedir. Bu ağda bulunan ilk küme (Kırmızı) 13 anahtar kelimeden oluşmaktadır: “medical tourism”, “business”, “governance”, “india”, “model”, “service quality”, “customer satisfaction”, “quality”, “market”, “perspective”, “perceived value”, “demand”, “globalization”. İkinci kümede (Mavi) “management”, “decision making”, “satisfaction”, “trust”, “impact”, “accreditation”, “performance”, “health-care”, “surgey”, “services”, “systems”, “state” olmak üzere 12 kelime bulunmaktadır. Üçüncü kümede (Turuncu) “destination”, “korea”, “attributues”, “perceptions”, “industry”, “countries” olmak üzere altı kelime bulunmaktadır. Dördüncü kümede (Mor) “care”, “health tourism” ve “challenges” olmak üzere 3 kelime bulunmaktadır. Beşinci kümede (Yeşil) “tourism” ve “growth” olmak üzere 2 kelime bulunmaktadır (Şekil 5).

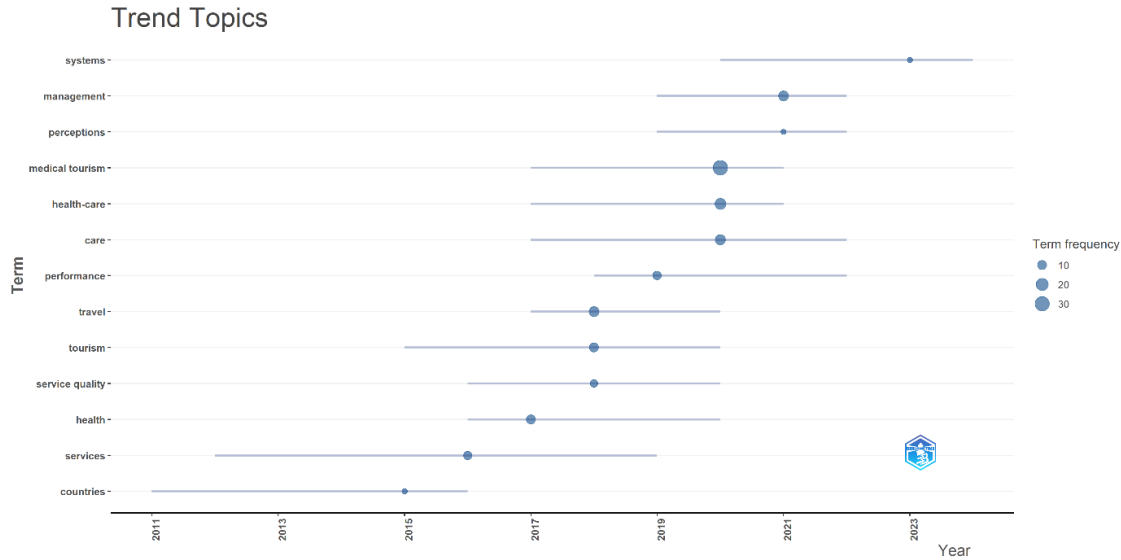
Şekil 5. Anahtar kelimelerin birlikte ortaya çıkma ağı

Şekil 6, yayınlarda kullanılan yazar anahtar kelimelerinin eş zamanlama haritasını göstermektedir. Bu haritayı oluştururken, 25'lik bir düğüm eşiği ve 2'lik minimum kelime eş-zamanlama oranı belirlendi. Analiz sonucunda 21 kelimeye ulaşıldı. Şekil 6'da düğümlerin ve karşılık gelen kelimelerin boyutu, kelimelerin birlikte bulunma oranıyla artmaktadır. Kümelerin birlikte bulunma ağı içerisinde dört ana küme olduğu bulundu. Bu dört küme, sağlık turizminde iş birliği ile ilgili yapılan araştırmayı temsil etmektedir. Bu ağda bulunan ilk küme (Kırmızı) 12 yazar anahtar kelimesinden oluşmaktadır: “medical tourism”, “medical services”, “health care”, “india”, “malaysia”, “health care”, “globalization”, “quality”, “thailand”, “sustainable toruism”, “marketing”, “medical travel”. İkinci kümenin (mor) “spa tourism”, “health resorts” ve “sustainability” olmak üzere üç kelimedenden olduğu görülmektedir. Üçüncü kümenin (yeşil) “public private partnership” ve “health policy” olmak üzere iki kelimedenden olduğu görülmektedir. Dördüncü kümenin (mavi) “innovation” ve “health tourism” olmak üzere iki kelimedenden olduğu görülmektedir. Ayrıca “management” ve “development” kelimelerinde sık bulunan yazar anahtar kelimeleri olduğu görülmektedir (Şekil 6).

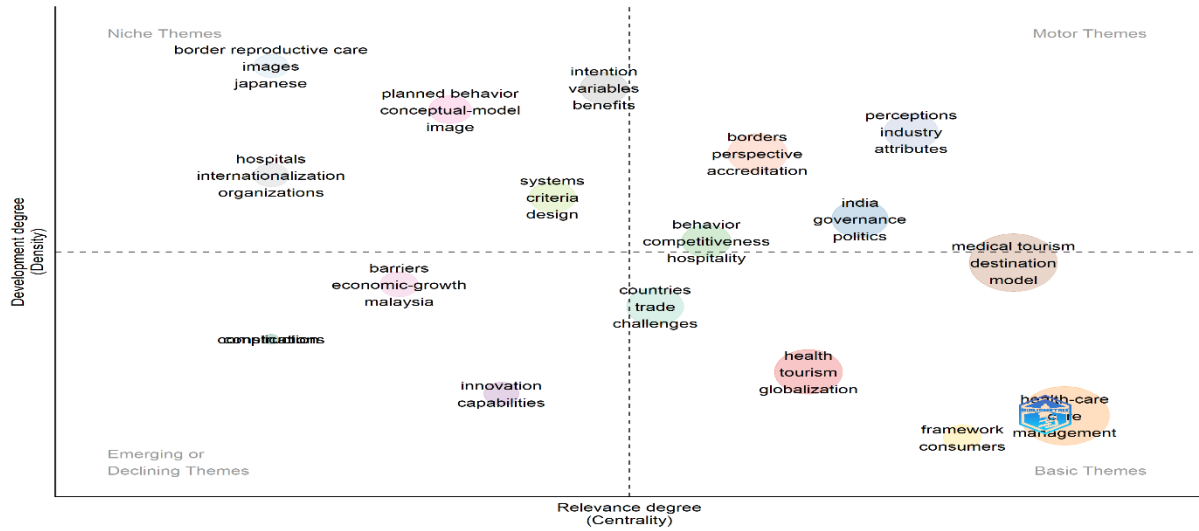
Şekil 6. Yazar anahtar kelimelerinin birlikte ortaya çıkma ağı

Şekil 7'de, 2011-2023 yıllarını kapsayan bir trend analizi verildi. Bu analizde sağlık turizminde iş birliği ile ilgili trend konular verildi. 5'lik bir minimum kelime sıklığı eşiği kullanılarak, analiz her yıl en çok öne çıkan konuları belirleyerek bu dönemdeki baskın temaları vurgulamaktadır. Zaman diliminin başlarında “countries” ve “services” kelimelerinin baskın olduğu görülmektedir. Zaman diliminin ortalarında, “health”, “service quality”, “tourism”, “travel”, “performance”, “care”, “health-care”, “medical tourism”, “perceptions”, “management” konularının baskın olduğu görülmektedir. Yakın dönemde ise “systems” konusunun trend olduğu görülmektedir (Şekil 7).

Şekil 7. Trend konular

Sağlık turizminde iş birliğiyle ilgili yapılan makalelerde, niş tema, motor tema, azalan temalar ve temel temaları belirlemek için tematik harita oluşturuldu. Bu harita için 100 kelime kullanıldı. Anahtar kelimeler göre tematik harita incelendiğinde; “border reproductive care, images, japanese, planned behavior, conceptual model, image, hospitals, internationalization, organizations, systems, criteris, intention, variables, benefits” konularının niş temaları oluşturduğu görülmektedir. “Barriers, economic growth, malaysiia, innovation, construction, innovation, capabilities” konularının azalan temaları oluşturduğu görülmektedir. “Bordes, perspective, accreditation, perceptions, industry, attributes, india, governance, politics” konularının motor temaları oluşturduğu görülmektedir. “health, tourism, globalization, framework, consumers, health care, care, management” konularının temel temaları oluşturduğu görülmektedir (Şekil 8).

Şekil 8. Tematik harita

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Çalışmada, sağlık turizminde iş birliği konusundaki literatür kapsamlı bir şekilde incelenerek önemli bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgular, sağlık turizmi alanındaki iş birliği çalışmalarının gelişimini ve etkileşimini daha iyi anlamamıza olanak tanımaktadır. İlk olarak, sağlık turizminde iş birliği ile ilgili yayınların yıllık artış gösterdiği ve 2021 yılında bir yoğunlaşma olduğu görülmektedir. Bu durum, sağlık turizminin global anlamda önem kazandığının ve paydaşlar arasında iş birliğinin giderek daha fazla dikkate alındığının bir göstergesidir. Ayrıca, yayınların ortalama atıf sayısındaki değişiklikler, bu alandaki literatürün henüz istikrarlı bir büyüme göstermediğini, ancak gelecekte bu alana olan ilginin artabileceğini ortaya koymaktadır.

Bir diğer önemli sonuç, sağlık turizminde iş birliği ile ilgili makalelerde anahtar kelimeler ve yazar anahtar kelimeleri analizinde belirlenen temaların, bu alandaki en önemli araştırma alanlarını ve eğilimleri yansıttığıdır. Öne çıkan anahtar kelimeler arasında "medical tourism," "health care," "management" gibi terimler, sağlık turizmi alanındaki temel unsurların ön planda olduğunu göstermektedir. Ayrıca, yapılan tematik haritalama ve eşzamanlama analizleri, bu alanda yapılan

araştırmaların büyük bir kısmının, sağlık hizmetlerinin kalitesi, müşteri memnuniyeti ve uluslararası iş birliği gibi konularda yoğunlaştığını ortaya koymaktadır.

Sağlık turizminde iş birliği ile ilgili yapılan bibliyometrik analiz, sağlık turizmi alanında akademik literatürün hızla gelişmekte olduğunu ve uluslararası iş birliği ile ilgili daha fazla araştırma yapılması gerektiğini göstermektedir. Ancak, bu alandaki araştırmaların daha sistematik ve istikrarlı bir şekilde büyümesi için daha fazla uluslararası iş birliğine ve farklı coğrafi bölgelerdeki sağlık turizmi modellerine odaklanan çalışmaların yapılması önemlidir. Ayrıca, sağlık turizmindeki iş birliği ve iş gücü yönetimi üzerine yapılacak yeni çalışmalar, sağlık sektörünün geleceği için önemli ipuçları sunabilecektir. Literatürdeki eksiklikler göz önüne alındığında, özellikle iş birliği modelinin uygulamaları ve etkilerinin daha derinlemesine analiz edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Böylece sektördeki hizmet kalitesinin artırılması, yeni pazarların keşfi ve uluslararası rekabet gücünün yükseltilmesi için yapılacak iş birliklerinin daha verimli hale gelmesi sağlanabilecektir.

Bu doğrultuda, sağlık turizminde iş birliği üzerine yapılan araştırmaların, uluslararası iş birliği ve ortaklıkların etkinliğini, sektörel düzenlemelerin rolünü ve sağlık hizmetlerinin kalitesini artıracak stratejiler geliştirmeyi hedeflemelidir. Sağlık turizmi endüstrisinde araştırmaların artan ilgiyle paralel olarak, sağlık turizmi sağlayıcıları ve politika yapıcıları için stratejik öneriler sunulmalı ve bu araştırmaların pratikte uygulanabilirliği göz önünde bulundurulmalıdır. Gelecekte yapılacak olan çalışmalarda veri analizi ve literatür taraması ile daha geniş coğrafi kapsamlı analizlerin yapılması, sağlık turizmi sektöründeki etkili stratejilerin geliştirilmesine katkıda bulunacaktır.

168

Sonuç olarak, sağlık turizmi alanında 2011-2023 yılları arasında yapılan trend analizleri, başlangıçta genel kavramlara odaklanırken, süreç içerisinde hizmet kalitesi, yönetim ve algı gibi spesifik konuların ön planda olduğu, son dönemde ise sistem odaklı bakış açılarının ağırlığını göstermektedir. Bu trend analizi, sağlık turizmi alanında iş birliği dinamiklerinin zaman içinde geliştiği ve son yıllarda sistem seçeneklerinin giderek daha fazla önem kazandığını ortaya koyuyor. Çalışmada elde edilen bulgular, sağlık turizminde iş birliği konularının yıllar içinde dönüşüm sağlayabildiğini ve özellikle son dönemlerdeki olayların yaklaşımlarının baskın hale geldiğini göstermektedir. Sağlık turizminde iş birliği alanında yapılan tematik harita analizleri, belirli konu ilişkilerinin farklı düzeylerde önemi ortaya çıkmıştır. Analiz sonucunda, sağlık hizmetleri, planlı davranış modelleri, uluslararası hastane yönetimi ve organizasyon sistemleri ön plana çıkmıştır. Çalışmanın temel temaları sağlık turizmi, sürdürülebilirlik ve iş birliği gibi konularına yoğunlaşarak, sağlık turizmi pazarlamasının kapsamlı ve etkin olarak yürütülmesi hususudur. Turizm ve alternatif turizm türlerinden biri olan sağlık turizminin çok disiplinli bir yapıya sahip olması, ilgili üç parametreyle elde edilen sonuçlar önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Makalelerin yayımlandığı dergilerde çeşitlilik de sağlık turizmi araştırmalarında disiplinler arası iş birliğinin yaygın olarak tercih edildiği görülmektedir.

Sağlık turizmi literatürü çerçevesinde elde edilen bilgiler bütüncül olarak değerlendirildiğinde, sağlık turizmi ve alt bileşenlerin paralel olarak, bu alanda akademik çalışmalarla yönelik ilginin artırıldığı görülmektedir. Ayrıca, sağlık turizminin farklı bileşenleri ve diğer disiplinlerle olan ilişkilerle ilgili araştırmaların merkezi olarak arttığı dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra, turizmin

disiplinler arası bilimin bir sonucu olarak, sağlık turizmi üzerine yapılan araştırmaların yapıldığı ve bu alanda çalışmaların yaygınlaştığı görülmektedir. Ayrıca sağlık turizmi üzerine yapılan araştırmalarda çok yazarlı makalelerin sayısının fazla olması, bu alanda disiplinler arası iş birliğinin yaygın olarak benimsendiğini ortaya koymaktadır.

Bu araştırma, belirli yıllar arasında yayınlanmış, dergilerde, kitaplarda ve incelemede yer alan ve 'sağlık turizmi', 'iş birliği' ve 'sürdürülebilirlik' anahtar kelimeleri kapsamında seçilen makalelerle sınırlıdır. Bu nedenle, belirtilen dönemde yayımlanmış ancak kapsamına alınmamış makaleler bulunabilir. Bu doğrultuda, gelecekte benzer araştırma yapacak bilim insanlarına, daha geniş anahtar kelimeler kullanarak yalnızca elektronik olarak sunulan basılı yayınları da içeren bibliyometrik analizler gerçekleştirebilirler. Ayrıca, sağlık turizmi üzerine araştırma yapmayı planlayan akademisyenlere, yabancı kaynaklardan daha fazla faydalanmaları ve sağlık turizmiyle bağlantılı farklı disiplinlerdeki araştırmacılarla iş birliği içinde çalışmalarının yürütmesi önerilmektedir. Gelecek araştırmalarda, farklı veri tabanları kullanılarak, çeşitli sonuçlar elde edilebilir ve daha geniş bir zaman dilimi halinde çalışmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Aria, M. ve Cuccurullo, C. (2017). bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of informetrics*, 11(4), 959-975.
- Cabim. (2025). Bibliyometrik Analiz. Retrieved from <https://cabim.ulakbim.gov.tr/bibliyometrik-analiz/>
- Chen, K.-H., Huang, L. ve Ye, Y. (2023). Research on the relationship between wellness tourism experiencescape and revisit intention: A chain mediation model. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 35(3), 893-918. doi:<https://doi.org/10.1108/ijchm-01-2022-0050>
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N. ve Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of business research*, 133, 285-296. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070>
- Ganesh, C., Samuel, V., Purushothaman, D., Magesh, K. ve Vivek, N. (2023). Bibliometric analysis of dental caries detection. *Cureus*, 15(6), e40741. doi:10.7759/cureus.40741
- Glänzel, W., Schubert, A. ve Czerwon, H. (1999). A bibliometric analysis of international scientific cooperation of the European Union (1985–1995). *Scientometrics*, 45(2), 185-202. doi:<https://doi.org/10.1007/bf02458432>
- Graci, S. (2020). Collaboration and partnership development for sustainable tourism. In *Tourism and Sustainable Development Goals* (pp. 232-249): Routledge.
- Haleem, A., Khan, M. I., Khan, S. ve Jami, A. R. (2020). Research status in Halal: a review and bibliometric analysis. *Modern Supply Chain Research and Applications*, 2(1), 23-41.

- Johnston, R., Crooks, V. A., Adams, K., Snyder, J. ve Kingsbury, P. (2011). An industry perspective on Canadian patients' involvement in medical tourism: implications for public health. *BMC public health*, 11, 1-8. doi:10.1186/1471-2458-11-416
- Lyu, P., Liu, X. ve Yao, T. (2023). A bibliometric analysis of literature on bibliometrics in recent half-century. *Journal of Information Science, Early Access*, 01655515231191233. doi:https://doi.org/10.1177/01655515231191233
- Majeed, S. ve Kim, W. G. (2022). Emerging trends in wellness tourism: a scoping review. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 6(2), 853-873. doi:https://doi.org/10.1108/JHTI-02-2022-0046
- Mollah, M. R. A., Cuskelly, G. ve Hill, B. (2021). Sport tourism collaboration: A systematic quantitative literature review. *Journal of Sport ve Tourism*, 25(1), 3-25. doi:https://doi.org/10.1080/14775085.2021.1877563
- Nath, S., Thomson, W. M., Baker, S. R. ve Jamieson, L. M. (2024). A bibliometric analysis of Community Dentistry and Oral Epidemiology: Fifty years of publications. *Community dentistry and oral epidemiology*, 52(2), 171-180. doi:https://doi.org/10.1111/cdoe.12910
- Özcan Korkmaz, Z. ve Aydın, V. (2015). Sağlık Turizmi (Teori ve Politika). *Umuttepe Yayınları, Kocaeli*, 76, 159.
- Özcan Korkmaz, Z., Aydın, V. ve Derer, E. (2016). Antalya'daki paydaşlar açısından sağlık turizminin kamu politikası perspektifinde değerlendirilmesi. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 868-885.
- Pilving, T., Kull, T., Suškevics, M. ve Viira, A. (2019). The tourism partnership life cycle in Estonia: Striving towards sustainable multisectoral rural tourism collaboration. *Tourism management perspectives*, 31, 219-230. doi:https://doi.org/10.1016/j.tmp.2019.05.001
- Ruggeri, G., Corsi, S. ve Mazzocchi, C. (2023). A bibliometric analysis of wine economics and business research: insights, trends, and future directions. *International Journal of Wine Business Research*, 36(1), 14-39.
- Shamsuddin, J., Gan, C. ve Dao, A. (2023). Bibliometric analysis of insurtech. *Journal of Advanced Research in Applied Sciences and Engineering Technology*, 30(2), 103-132. doi:https://doi.org/10.37934/araset.30.2.103132
- Smith, M. ve Puczkó, L. (2008). *Health and wellness tourism*: Routledge.
- Sthapit, E., Björk, P. ve Coudounaris, D. N. (2023). Towards a better understanding of memorable wellness tourism experience. *International Journal of Spa and Wellness*, 6(1), 1-27. doi:https://doi.org/10.1080/24721735.2022.2136120
- Ülker, P., Ülker, M. ve Karamustafa, K. (2023). Bibliometric analysis of bibliometric studies in the field of tourism and hospitality. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 6(2), 797-818.

Wang, X., Xu, Z. ve Škare, M. (2020). A bibliometric analysis of Economic Research-Ekonomska Istra zivanja (2007–2019). *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 33(1), 865-886. doi:<https://doi.org/10.1080/1331677X.2020.1737558>

Xyrichis, A. ve Ream, E. (2008). Teamwork: a concept analysis. *Journal of advanced nursing*, 61(2), 232-241. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04496.x>